

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas sayısı : 1986/17
Karar sayısı : 1987/11
Karar günü : 22/5/1987
R.G. Tarih-Sayı :18.09.1987-19578

İptal Davasını Açan : Anamuhalefet Partisi (Sosyaldemokrat Halkçı Parti) TBMM Grubu Adına Grup Başkanı Aydın Güven Gürkan.

İptal Davasının Konusu : 28/3/1986 günlü, 3270 sayılı "22/4/1983 Tarih ve 2820 Sayılı Siyasi Partiler Kanunu, 26/4/1961 Tarih ve 298 Sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun ile 10/6/1983 Tarih ve 2839 Sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanunlara Bazı Maddeler Eklenmesi Hakkında Kanun"un 8., 9., 10., 15., 22., 24., 33. ve 36. maddelerinin kimi hükümlerinin Anayasa'nın Başlangıç kısmıyla 2., 5., 10., 33., 36., 67., 68., 69. ve 133. maddelerine aykırılığı nedeniyle iptal istemidir.

II - İlgili Metinler :

A) Yasa Kuralları:

28/3/1986 günlü, 3270 sayılı Yasanın iptali istenen hükümleri de içeren maddeleri şunlardır:

1 - "Madde 8. - 22/4/1983 tarih ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 36 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 36. - Siyasi partilerin seçimlere katılabilmesi için illerin en az üçte ikisinden fazlasında teşkilat kurmuş ve büyük kongresini yapmış olması veya Türkiye Büyük Millet Meclisinde grubu bulunması şarttır.

Bir ilde teşkilatlanma, merkez ilçesi dahil o ilin ilçelerinin en az üçte ikisinde teşkilat kurmayı gerektirir."

2 - "Madde 9. - 22/4/1983 tarih ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 37 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Parti adaylarının tespiti:

Madde 37. - Siyasi partiler, milletvekilliği genel veya ara seçimlerinde, adaylık için müracaat eden ve adaylığı uygun bulunanlar arasından, adayların tespitini; serbest, eşit, gizli oy açık tasnif esasları çerçevesinde, tüzüklerinde belirleyecekleri usul ve esaslardan herhangi biri veya birkaçı ile yapabilirler.

Esas sayısı : 1986/17
Karar sayısı : 1987/11

Bu Kanunun 38 inci maddesinde yazılı kontenjan adaylığı ile partilerin tüzüklerinde gösterilen merkez yoklaması dışındaki parti aday seçimleri seçim kurullarının yönetim ve denetimi altında yapılır. Partilerin tüzüklerinde herhangi bir seçim çevresinde bütün üyelerin iştiraki ile yapacakları ön seçimde bu Kanunun ön seçimlerle ilgili hükümleri uygulanır.

Aday tespitinin yapılacağı gün, Yüksek Seçim Kurulu tarafından genel seçimlerden en az yetmişbeş gün önceki bir tarih olarak belirlenip ilan edilir. Seçime katılacak bütün siyasi partilerin tüzüklerindeki usullere göre il ve ilçelerde yapacakları aday tespitleri bütün yurttan aynı günde yapılır.

Genel seçimler için kabul edilen seçim çevresi, aday tespiti için de esas alınır."

3 - "Madde 10. - 22/4/1983 tarih ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 38 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Kontenjan adaylığı:

Madde 38. - Siyasi partiler sadece 6 ve daha fazla milletvekili çıkaracak illerin 5, 6 ve 7 milletvekili çıkaracak seçim çevrelerinde birer kontenjan aday gösterirler. Kontenjan aday, parti tüzüğünde gösterilen diğer usullerle belirlenen adayların sıralamasına dahil edilmeyerek ayrıca oy pusulalarına kontenjan aday olarak sıra numarası verilmeden yazılır. Siyasi partiler kontenjan adaylarını diğer adayların tespiti tarihinden itibaren en geç on gün içerisinde tespit ederek diğer adaylarla birlikte Yüksek Seçim Kuruluna bildirirler.

Aday listelerinin kesinleşmesinden önce herhangi bir sebeple bu listelerde boşalma olursa boşalan adaylıklar, parti tüzüğünde belirtilen esaslara göre süresi içerisinde doldurulur.

Siyasi partiler milletvekili ara seçimi yapılacak seçim çevrelerinde de adaylarını yukarıdaki esaslara göre kontenjan aday olarak belirleyebilir."

4 - "Madde 15. - 22/4/1983 tarih ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 57nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Disiplin cezalarına itiraz:

Madde 57. - Hakkında partiden veya gruptan geçici veya kesin çıkarına cezası verilen parti üyesi, bu cezaya karşı disiplin kuruluna sevkeden organ veya merci veya disiplin kurulunun görev ve yetkisizliği veya alınan kararların kanuna, parti tüzüğüne ve iç yönetmeliğe şekil ve usul bakımından aykırı bulunduğu iddiasıyla, parti itiraz yollarını kullandıktan sonra nihai karar niteliğindeki son karara karşı otuz gün içinde nihai kararı veren merciin bulunduğu yer asliye hukuk mahkemesine itiraz edebilir. Mahkeme bu itirazları, diğer işlerden önce ve en geç otuz gün içinde basit muhakeme usulüne göre inceleyerek 'karara bağlar, bu karar kesindir."

5 - "Madde 22. - 26/4/1961 tarih ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun 10/6/1983 tarih ve 2839 sayılı Kanunla değişik 52 nci maddesinin 2 nci ve 7 nci fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Bu konuşmalardan;

Esas sayısı : 1986/17
Karar sayısı : 1987/11

a) Seçime katılan siyasi partilere ilk gün 20, son gün 10 dakikayı aşmamak üzere iki konuşma hakkı,

b) Mecliste grubu olan siyasi partilere 10'ar dakikalık iki konuşma hakkı,

c) Mecliste temsil edilen siyasi partilere 10'ar dakikalık bir konuşma hakkı, Verilir.

d) Yukarıdaki bentlerde belirtilen konuşmaların yapıldığı günlerin dışında seçimlere katılan siyasi partiler, TRT kurumunca usulüne göre tespit edilen reklâm tarifelerine göre bedelini peşin ödemek şartıyla birinci fıkrada belirtilen tarihler arasında 5 dakikadan az 15 dakikadan çok olmayan üç konuşma daha yapabilirler. Siyasi Partiler bu bent gereğince yayınlanacak propaganda konuşmalarında yaptıkları ve yapacakları icraatı, görüntülü olarak da verebilirler. Ancak bu görüntülerde diğer partilere sataşma ve hakaret kastı bulunamaz.

Televizyonda seçime katılan siyasi partiler adına 2 nci fıkranın (d) bendi dışında yukarıdaki fıkralar gereğince yayınlanacak propaganda konuşmalarında Türk Bayrağı ile Yüksek Seçim Kurulunun tespit edeceği yere asılacak olan bu kurulun belirlediği büyüklükteki parti bayrağı ve konuşmayı yapan kişi dışında hiçbir görüntüye yer verilmez. Konuşmacılar, ceket giyme ve kravat takmak zorundadırlar; bayanlar tayyör giyerler."

6 - "Madde 24. - 26/4/1961 tarih ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun 17/5/1979 tarih ve 2234 sayılı Kanunla değişik 94 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Kurul görevlileri, milletvekilleri ile milletvekili adayları ve yabancı ülkedeki vatandaşların oy vermesi:

Madde 94. - I. İlçe seçim kurulu başkanı, seçimin yapıldığı çevrede oy verme hakkına sahip olduğu halde, görev yaptığı sandığa ait seçmen listesinde kayıtlı bulunmayan sandık kurulu başkan ve üyelerinin her birine seçmen olduğunu ve hangi seçimde oy kullanabileceğini belirleyen ve sandık seçmen listesindeki bilgileri kapsayan bir belge verir, ayrıca, esas kayıtlı olduğu sandık seçmen listesine meşruhat verilmek üzere kayıtlı bulunduğu sandık kurulu başkanlığına durumu yazı ile bildirir.

Başkan ve üyeler, bu belgeyi sandık kuruluna teslim ederek görevli oldukları sandıkta oy verirler.

Milletvekilleri ile milletvekili adayları seçmen kartını göstermek suretiyle kayıtlı oldukları seçim çevresi dışında da oylarını kullanabilirler.

Bunların adları ve hüviyetleri o sandık seçmen listesinin sonuna yazılarak adları hizasına imzalan alınır.

Bu fıkraya göre yapılan işlemler tutanağa geçirilir.

II. a) Seçmen kütüğüne yazılmayan ve yurtdışında 6 aydan fazla ikamet eden seçmenler, milletvekili genel seçimlerinin yapılacağı günün 70 gün evvelinden başlamak üzere seçim günü akşam saat 17.00'ye kadar yurda giriş veya çıkış yaptıkları gümrük kapısında kurulacak seçim sandıklarında oylarını kullanabilirler.

Esas sayısı : 1986/17
Karar sayısı : 1987/11

Bu seçmenler yalnızca seçime katılan siyasi partilere oy verebilirler.

b) Yüksek Seçim Kurulu seçime katılan siyasi partilerin yer aldığı birleşik oy pusulaları ile özel renkte bastırılmış oy zarflarını Yüksek Seçim Kurulu mührü ile mühürleyerek ilgili ilçe seçim kurullarına seçimlerin başlangıç tarihinden en geç üç gün önce ilçe seçim kurullarında bulunacak şekilde gönderir.

Yüksek Seçim Kurulu filigranı bulunan özel imal edilmiş kâğıtlara basılı birleşik oy pusulalarında; yalnızca seçime katılan siyasi partilerin özel işaretleri, kısaltılmış adları ve tam yazı halinde adları ile her partiye ayrılan bölümün altında çapı iki santimetre olan bir boş daire bulunur.

c) Gümrük kapılarında, oy verme gününden önceki yetmiş gün önce saat 08'den oy verme günü olan Pazar günü saat 17.00'ye kadar kullanılabilir. Oy kullanma tatil günleri dahil olmak üzere 24 saat devam eder.

d) Gümrük kapılarında yapılacak oy verme işleminde görev alacak seçim kurulu ile sandık kurullarının adedi, üyelerinin ve yedeklerinin sayısı ile hangi görevlilerden teşkil edileceği Yüksek Seçim Kurulu tarafından önceden belirlenir.

Sandık kurulları, oy serbestliğini ve gizliliğini sağlayacak şekilde, yeteri kadar kapalı oy verme yeri hazırlarlar. İlgili idari makamlar sandık kurullarına gerekli her türlü kolaylığı gösterirler.

e) Gümrük kapılarında oy verme süresince sözlü ve yazılı seçim propagandası yapılamaz.

f) Gümrük kapılarında seçmen oy vermek için geldiğinde pasaportunu sandık kurulu başkanına tevdi eder.

Sandık Kurulu Başkanı seçmenin pasaportundan adını, soyadını, baba adını, yaşını ve pasaport numarasını tespit eder. Seçmen sandık kurulu mührü ile mühürlenmiş olan birleşik oy pusulası ile oy zarfını alarak oyunu kullanmak üzere kapalı oy yerine girer.

Oyunu genel esaslara göre kullanan seçmenin pasaportunun Yüksek Seçim Kurulunca belli edilen yerine oyunu kullanmıştır diye bir ifade yazılır ve sandık kurulu mührü ile mühürlenerek başkanca imzalanır. Oyunu veren seçmene çizelgede isminin bulunduğu yer imzalatılarak oy verme işlemi tamamlanır.

g) Oy verme süresince sandık kurullarının değişikliği sırasında Kanunda gösterilen usulde sandık açılır, çıkan oy zarflarının adedi ile oy kullanan seçmen miktarı ve bunların birbirine uygunluğu bir tutanakla tespit edilir.

Oy zarfları ve tutanağın bir sureti bir torbaya konularak ağzı mühürlenir ve ilgili seçim kuruluna muhafaza altına alınmak üzere sandık kurulu başkanınca teslim edilir.

Genel seçimin yapıldığı gün saat 17.00'den itibaren sandık ve torbalar genel esaslara uygun bir şekilde açılarak sayım ve dökümü yapılır ve sonucu Yüksek Seçim Kuruluna en seri vasıta ile bildirilir.

Esas sayısı : 1986/17
Karar sayısı : 1987/11

h) Gümrük kapılarındaki seçim kurullarından gelen sonuçlar Yüksek Seçim Kurulunca birleştirilir. Kullanılan toplam geçerli oy sayısı Türkiye genelinde kullanılan toplam geçerli oy sayısına ilave edilir. Partilerin aldıkları oylar aynı şekilde diğer seçim kurullarından gelen oylara ilave edilerek her partinin ülke genelinde aldığı geçerli oy miktarı bulunur.

Bu şekilde 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 33 üncü maddesine esas toplam oylar bulunmuş olur.

Her seçim çevresinde geçerli toplam oyu, gümrük seçim kurullarından gelen toplam oyun diğer seçim kurullarından gelen oylara bölünmesiyle elde edilen oranda artırılır. O seçim çevresinde kullanılan toplam oylarla bu şekilde hesaplanan toplam oy arasındaki fark partilere; gümrük kapıları seçim kurullarından gelen toplam oydaki hisseleri oranında taksim edilir ve elde edilen rakamlar o seçim çevresinde aldıkları geçerli oylara ilâve edilir. Böylece 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 34 üncü maddesine esas seçim çevresinde kullanılan geçerli toplam oy miktarı ve partilerin aldıkları toplam geçerli oy miktarı bulunur."

7 - "Madde 33. - 10/6/1983 tarih ve 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 34 üncü maddesinin 2 nci ve 3 üncü fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve bu maddeye bir fıkra eklenmiştir.

Bir seçim çevresinde, kullanılan geçerli oyların toplamının, o çevreden çıkacak milletvekili sayısına bölünmesiyle elde edilecek sayıdan az oy alan siyasi partilere ve bağımsız adaylara milletvekili tahsis edilmez. Kontenjan adayı gösterilen seçim çevrelerinde bölme işlemi, bir eksiği ile yapılır.

Seçime katılmış ve yukarıdaki fıkrada belirtilen seçim çevresi barajını aşmış olan siyasi partilerin ve bağımsız adayların adları altalta ve aldıkları geçerli oy sayıları da hizalarına yazılır. Siyasi partilerin oy sayıları, önce bire, sonra ikiye, sonra üçe... ilâ, o çevrenin çıkaracağı milletvekili sayısına ulaşınca kadar bölünür. Kontenjan adayı gösterilen seçim çevrelerinde bölme işlemi, bir eksiğiyle yapılır. Elde edilen paylar ile bağımsız adayların aldıkları oylar ayırım yapılmaksızın en büyükten en küçüğe doğru sıralanır. Seçim çevresinden çıkacak milletvekili sayısı kadar bu payların sahibi olan partilere ve bağımsız adaylara rakamların büyüklük sırasına göre milletvekillikleri tahsis olunur."

8 - "Madde 35. - 10/6/1983 tarih ve 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 63 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Seçimde oy kullanmayanlar:

Madde 63. - Seçmen kütüğünde kaydı ve sandık listesinde oy kullanma yeterliği bulunduğu halde, Milletvekilliği genel ve ara seçimlerinde meşru mazeretleri olmaksızın katılmayanlar, ilçe seçim kurulu başkanı tarafından onbin lira para cezasıyla cezalandırılırlar. Bu karar kesindir."

B) Dayanılan Anayasa Kuralları:

İptal isteminde dayanak gösterilen Anayasa kuralları şunlardır:

- "BAŞLANGIÇ

Esas sayısı : 1986/17
Karar sayısı : 1987/11

Ebedi Türk vatan ve milletinin bütünlüğüne ve kutsal Türk Devletinin varlığına karşı, Cumhuriyet devrinde benzeri görülmemiş bölücü ve yıkıcı kanlı bir iç savaşın gerçekleşme noktasına yaklaştığı sırada;

Türk Milletinin ayrılmaz parçası olan Türk Silahlı Kuvvetlerinin, milletin çağrısıyla gerçekleştirdiği 12 Eylül 1980 harekâtı sonucunda. Türk Milletinin meşru temsilcileri olan Danışma Meclisince hazırlanıp, Milli Güvenlik Konseyince son şekli verilerek Türk Milleti tarafından kabul ve tasvip ve doğrudan doğruya O'nun eliyle vazolunan bu ANAYASA:

- Türkiye Cumhuriyetinin kurucusu, ölümsüz önder ve eşsiz kahraman Atatürk'ün belirlediği milliyetçilik anlayışı ve O'nun inkılâp ve ilkeleri doğrultusunda;

- Dünya milletler ailesinin eşit haklara sahip şerefli bir üyesi olarak ve bununla sınırlı medeni bir işbölümü ve işbirliği olduğu ve üstün mutluluğu ile çağdaş medeniyet düzeyine ulaşma azmi yönünde;

- Millet iradesinin mutlak üstünlüğü, egemenliğin kayıtsız şartsız Türk Milletine ait olduğu ve bunu millet adına kullanmağa yetkili kılınan hiçbir kişi ve kuruluşun, bu Anayasa'da gösterilen hürriyetçi demokrasi ve bunun icaplarıyla belirlenmiş hukuk düzeni dışına çıkamayacağı;

- Kuvvetler ayırımının, Devlet organları arasında üstünlük sıralaması anlamına gelmeyip, belli Devlet yetkilerinin kullanılmasından ibaret ve bununla sınırlı medeni bir işbölümü ve işbirliği olduğu ve üstünlüğün ancak Anayasa ve kanunlarda bulunduğu;

- Hiçbir düşünce ve mülahazanın Türk milli menfaatlerinin, Türk varlığının Devleti ve ülkesiyle bölünmezliği esasının, Türklüğün tarihi ve manevi değerlerinin, Atatürk milliyetçiliği, ilke ve inkılâpları ve medeniyetçiliğinin karşısında korunma göremeyeceği ve lâiklik ilkesinin gereği kutsal din duygularının, Devlet işlerine Ve politikaya kesinlikle karıştırılmayacağı;

- Her Türk vatandaşının bu Anayasadaki temel hak ve hürriyetlerden eşitlik ve sosyal adalet gereklerince yararlanarak milli kültür, medeniyet ve hukuk düzeni içinde onurlu bir hayat sürdürme ve maddi ve manevi varlığını bu yönde geliştirme hak ve yetkisine doğuştan sahip olduğu;

- Topluca Türk vatandaşlarının milli gurur ve iftiharlarda, milli sevinç ve kederlerde, milli varlığa karşı hak ve ödevlerde, nimet ve külfetlerde ve millet hayatının her türlü tecellisinde ortak olduğu, birbirinin hak ve hürriyetine kesin saygı, karşılıklı içten sevgi ve kardeşlik duygularıyla ve "Yurtta sulh, cihanda sulh" arzu ve inancı içinde, huzurlu bir hayat talebine haklan bulunduğu;

FİKİR, İNANÇ VE KARARIYLA anlaşılacak, sözüne ve ruhuna bu önde saygı ve mutlak sadakatle yorumlanıp uygulanmak üzere,

- TÜRK MİLLETİ TARAFINDAN, demokrasiye açık Türk evlatlarının atan ve millet sevgisine emanet ve tevdi olunur."

2 - "II. Cumhuriyetin nitelikleri :

Esas sayısı : 1986/17
Karar sayısı : 1987/11

Madde 2. - Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devletidir."

3 - "V. Devletin temel amaç ve görevleri:

Madde 5. - Devletin temel amaç ve görevleri, Türk milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

4 - "X. Kanun önünde eşitlik:

Madde 10. - Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

5 - "II. Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması:

Madde 13. - Temel hak ve hürriyetler Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü, milli egemenliğin, Cumhuriyetin, milli güvenliğin, kamu düzeninin, genel asayişin, kamu yararının, genel ahlâkın ve genel sağlığın korunması amacı ile ve ayrıca Anayasanın ilgili maddelerinde öngörülen özel sebeplerle, Anayasanın sözüne ve ruhuna uygun olarak kanunla sınırlanabilir.

Temel hak ve hürriyetlerle ilgili genel ve özel sınırlamalar demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olamaz ve öngörüldükleri amaç dışında kullanılamaz.

Bu maddede yer alan genel sınırlama sebepleri temel hak ve hürriyetlerin tümü için geçerlidir."

6 - "A. Hak arama hürriyeti:

Madde 36. - Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma hakkına sahiptir.

Hiçbir mahkeme, görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınamaz."

7 - "II. Seçme, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakları:

Madde 67. - Vatandaşlar, kanunda gösterilen şartlara uygun olarak, seçme, seçilme ve bağımsız olarak veya bir siyasi parti içinde siyasi faaliyette bulunma ve halkoylamasına katılma hakkına sahiptir.

Esas sayısı : 1986/17
Karar sayısı : 1987/11

Seçimler ve halkoylaması serbest, eşit, gizli, tek dereceli, genel oy, açık sayım ve döküm esaslarına göre, yargı yönetim ve denetimi altında yapılır.

Yirmibir yaşını dolduran her Türk vatandaşı, seçme ve halkoylamasına katılma hakkına sahiptir.

Bu hakların kullanılması kanunla düzenlenir.

Silah altında bulunan er ve erbaşlarla, askeri öğrenciler, ceza ve tevkif evlerinde bulunan tutuklular ve hükümlüler oy kullanamazlar."

8 - "A) Parti kurma, partilere girme ve partilerden çıkma:

Madde 68. - Vatandaşlar, siyasi parti kurma ve usulüne göre partilere girme ve partilerden çıkma hakkına sahiptir. Parti üyesi olabilmek için yirmibir yaşını ikmal etmek şarttır.

Siyasi partiler, demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır.

Siyasi partiler, önceden izin almadan kurulurlar ve Anayasa ve kanun hükümleri içinde faaliyetlerini sürdürürler.

Siyasi partilerin tüzük ve programları, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, insan haklarına, millet egemenliğine, demokratik ve lâik Cumhuriyet ilkelerine aykırı olamaz.

Sınıf veya zümre egemenliğini veya herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlayan siyasi partiler kurulamaz.

Siyasi partiler, yurt dışında teşkilâtlanıp faaliyette bulunamaz, kadın kolu, gençlik kolu ve benzeri şekilde ayrıcalık yaratan yan kuruluşlar meydana getiremez, vakıf kuramazlar.

Hâkimler ve savcılar, yüksek yargı organları mensupları, yükseköğretim kurumlarındaki öğretim elemanları, Yükseköğretim Kurulu üyeleri, kamu kurum ve kuruluşlarının memur statüsündeki görevlileri ile yaptıkları hizmet bakımından işçi niteliği taşımayan diğer kamu görevlileri, öğrenciler ve Silahlı Kuvvetler mensupları siyasi partilere giremezler."

9- "B) Siyasi partilerin uyacakları esaslar:

Madde 69. - Siyasi partiler, tüzük ve programları dışında faaliyetim bulunamazlar; Anayasanın 14 üncü maddesindeki sınırlamalar dışına çıkamazlar; çıkanlar temelli kapatılır.

Siyasi partiler, kendi siyasetlerini yürütmek ve güçlendirmek amacıyla dernekler, sendikalar, vakıflar, kooperatifler ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve bunların üst kuruluşları ile siyasi ilişki ve işbirliği içinde bulunamazlar. Bunlardan maddi yardım alamazlar.

Siyasi partilerin parti içi çalışmaları ve kararları, demokrasi esaslarına aykırı olamaz.

Esas sayısı : 1986/17
Karar sayısı : 1987/11

Siyasi partilerin mali denetimi Anayasa Mahkemesince yapılır.

Cumhuriyet Başsavcılığı, kurulan partilerin tüzük ve programlarının ve kurucularının hukuki durumlarının Anayasa ve Kanun hükümlerine uygunluğunu, kuruluşlarını takiben ve öncelikle denetler; faaliyetlerini de takip eder.

Siyasi partilerin kapatılması, Cumhuriyet Başsavcılığının açacağı dava üzerine, Anayasa Mahkemesince karara bağlanır.

Temelli kapatılan siyasi partilerin kurucuları ile her kademedeki yöneticileri; yeni bir siyasi partinin kurucusu, yöneticisi ve denetçisi olamayacakları gibi, kapatılmış bir siyasi partinin mensuplarının üye çoğunluğunu teşkil edeceği yeni bir siyasi parti de kurulamaz.

Siyasi partilerin yabancı devletlerden, uluslararası kuruluşlardan, yabancı ülkelerdeki dernek ve gruplardan herhangi bir suretle aynı ve nakdi yardım alamazlar, bunlardan emir alamazlar ve bunların Türkiyenin bağımsızlığı ve ülke bütünlüğü aleyhindeki karar ve faaliyetlerine katılamazlar. Bu fıkra hükümlerine aykırı hareket eden siyasi partiler de temelli kapatılır.

Siyasi partilerin kuruluş ve faaliyetleri, denetleme ve kapatılmaları yukarıdaki esaslar dairesinde kanunla düzenlenir."

10 - "F) Radyo ve Televizyon idaresi ve kamuyla ilişkili haber ajansları:

Madde 133. - Radyo ve televizyon istasyonları, ancak Devlet eli ile kurulur ve idareleri tarafsız bir kamu tüzelkişiliği halinde düzenlenir.

Kanun; Türk Devletinin varlık ve bağımsızlığını, ülkenin ve milletin bölünmez bütünlüğünü, toplumun huzurunu, genel ahlâkı ve Anayasanın 2 nci maddesinde belirtilen Cumhuriyetin temel niteliklerini koruyacak tarzda yayın yapmasını düzenler ve Kurumun yönetimi ve denetiminde, yönetim organlarının oluşturulmasında ve her türlü radyo ve televizyon yayınlarında tarafsızlık ilkesini gözetir.

Haber ve programların seçilmesi, işlenmesi, sunulması ve milli kültür ve eğitime yardımcılık görevinin yerine getirilmesi, haberlerin doğruluğunun sağlanması esasları, organların seçimi, görev, yetki ve sorumlulukları kanunla düzenlenir.

Yukarıdaki ikinci fıkra hükümleri, kamu iktisadi teşebbüsü niteliği taşıyan veya Devlet yahut diğer kamu tüzelkişilerinden mali yardım gören haber ajansları hakkında da uygulanır."

III - İlk İnceleme :

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 15. maddesi uyarınca Orhan Onar, Necdet Darıcıoğlu, Kenan Terzioğlu, Yekta Güngör Özden, Muammer Turan, Mehmet Çınarlı, Selahattin Metin, Servet Tüzün, Mahmut C. Cuhruk, Mustafa ŞAHİN ve Adnan Kükner'in katılmalarıyla 3/6/1986 gününde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine oybirliğiyle karar verilmiştir.

IV - Esasın İncelenmesi :

Davanın esasına ilişkin rapor, dava dilekçesi, iptali istenen yasa ile dayandırılan Anayasa kuralları, bunların gerekçeleri ve ilgili öteki yasama belgeleri incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A) Yasa'nın 8. maddesi:

Bu madde ile Siyasi Partiler Kanunu'nun 36. maddesi değiştirilerek, seçimlere katılabilmek için partilerin örgütlenmek zorunda oldukları il sayısı 1/2 (34 il) den 2/3 (45) e çıkarılmış, ayrıca bir ilde örgütlenmiş sayılmak için örgüt kurulması zorunlu ilçe sayısı da 1/3'ten 2/3 e yükseltilmiş, büyük kongreyi yapmış ya da TBMM'nde grubu bulunma koşulları olduğu gibi bırakılmıştır. Rakamsal oranlar "en az" nitelemesiyle alt sınırı göstermektedir. Değişiklik yalnızca il ve ilçe sayılarının artırılması biçiminde olmuştur. Dava dilekçesinde bu konuda ileri sürülen görüşler, seçime katılabilmek koşulu olarak getirilen örgüt kurulmuş il ve ilçe sayısı artışının Anayasa'ya aykırı bulunduğu savında toplanmaktadır. Oysa, iptali istenen 36. madde yalnız örgüt kurulmuş il ve ilçe sayısını değil bunlarla birlikte büyük kongreyi yapmış olmayı ya da TBMM'nde grubu bulunmayı içermektedir. Yasakoyucu, konunun önemi gereği, il ve ilçe sayısı yanında "büyük kongreyi yapmış olma" koşulunu da aramıştır. "Grubu bulunma" koşulunda yasakoyucunun oluşumun ciddiyetini benimsemesinin sonucudur. Bu iki koşulun Anayasa'ya aykırı bir yönü bulunmadığı açıktır. Davacı, bu hususlara değinmemiştir. Kamu yararı düşüncesine dayanan ve Anayasa'nın 13. maddesine aykırı düşmeyen bu sınırlamaların yanında, il ve ilçe sayısının artırılmasının savda dayanak gösterilen Anayasa maddelerine aykırılık oluşturup oluşturmadığı saptanacaktır.

1 - Anayasa'nın 13. ve 67. maddeleri yönünden inceleme:

67. maddenin birinci fıkrasında öngörülen hakların yasada belirtilecek koşullara uygun biçimde kullanılacağı açıklığı, yasakoyucunun takdirine bırakıldığı göstermektedir. Yasakoyucu bu düzenlemeyi Anayasa'nın 13. maddesinde sözü edilen "...demokratik toplum düzeninin gerekleri"ne uygun biçimde yapmak zorundadır. Bu sınırın aşılması, seçme, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma haklarını sözde bırakır. 67. maddenin ikinci fıkrasında belirlenen "...serbest, eşit, gizli, tek dereceli, genel oy, açık sayım ve döküm esasları" ile "yargı yönetim ve denetimi" bu konudaki düzenlemede temel alınacak ilkelere. Bu ilkelerle yasakoyucuya tanınan takdir hakkı, sınırlamanın çerçevesini çizmektedir. Bu yetkiyle 298 sayılı Kanunun 7. ve 8. maddeleri düzenlendiği gibi Anayasa'nın kendisi de 67/5. ve 76. maddede kimi sınırlamalar getirmiştir. Seçme, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakkı kimi zaman Anayasakoyucu tarafından, kimi zaman Anayasa'nın verdiği yetkiye dayanılarak yasama organı tarafından belirlenen sınırlı haklardır. Düzenlemenin, yasakoyucunun takdiri dışında bırakılan anayasal ilkeleri zedelememesi ve demokratik toplum düzeninin esaslarına aykırı olmaması gerekir. Hakkın özüne dokunan düzenlemeler gerçek anlamda bir seçme ve seçilme hakkını ortadan kaldırır. Seçime katılabilmeyi salt örgütlenme gücüne bağlamak uygun değildir. Böyle bir düzenleme, özellikle yeni kurulan siyasi partilerin seçimlere katılmasını önlemeye yönelik düzenleme, oldukça ağır sonuçlar doğuracak koşulları taşımaktadır. Yeni kurulan ve akçalı olanakları sınırlı olan bir partinin gösterilen il ve ilçe düzeyini aşması çok güç, genelde olanaksızdır. Demokrasinin vazgeçilmez ögesinin bu ölçüde sınırlanması, siyasi partilerle gerçekleşecek düzenin olabildiğince engellere bağlı tutulması, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun bulunmamaktadır. "Makul", kabul edilebilir sınırların aşılması aykırılığı oluşturur. Böyle bir ortamda seçme ve seçilme hakkının zarar göreceği açıktır. Makûl ölçülerin aşılması bir iptal nedenidir. Bununla yasakoyucu yerine geçmek ya da yeni bir uygulamaya yol açacak biçimde hüküm kurmak söz konusu olamaz. Denetlenen kuralın kabul edilebilir sınırdan olmadığını belirtmek yeterlidir. Yapılan sınırlamayla sağladığı yarar arasında hakkaniyete

uygun bir dengenin bulunması gerekir. Amaçla araç arasındaki makul ölçüyü aşmış görülen yeni sınırlamanın uygun olmadığı ortadadır. Nasıl il ve ilçelerin tümünde örgütlenme koşulu, savunulabilecek bir düzey değilse buna çok yakıtı oranda aynı niteliktedir. Bir siyasi partinin seçimlere katılmasını güçleştirmek ya da engellemek seçilme hakkının özüne zarar verir. 8. maddenin getirdiği sınırlama, amacı aşarak, seçme hakkının kullanılmasını demokratik toplum düzeninin gerekleriyle bağdaşmayacak biçimde zorlaştırdığından Anayasa'nın 13. ve 67. maddelerine aykırıdır.

2 - Anayasa'nın 68. maddesi yönünden inceleme:

Siyasi partileri demokratik siyasi yaşamın vazgeçilmez ögesi sayan bu madde karşısında, seçimlere katılmalarına güçlükler çıkarılması doğru olamaz. İlkeyle bağdaşmayan uygulama başlıca aykırılıktır. Partilerin serbest çalışmaları, olağandışı engellere bağlı tutulmamaları demokratik hukuk devletinin doğal gereğidir. Kamu yaran için getirilen sınırları aşmayan düzenlemeler sakıncasızdır. Seçme ve seçilme hakkının kullanılmasını engelleyici boyuttaki sınırlamalar ise amaçla bağdaşmaz.

"Ülke genelinde baraj" ve "seçim çevresi barajı" ile yeterince sınırlama getirilmişken bunlara ek olarak seçime katılma koşullarını ağırlaştırmak demokrasiye uygun düşmemektedir. Siyasi partilerin amaçlarına ulaşabilmeleri için gerekli, yeterli olanaklara sahip olmaları zorunludur. Seçime katılmak temel hakkı ve ödevi olan siyasi partiyi başlangıçta bu olanaktan yoksun kılmak, seçimler dışında çaba göstermesini istemek olur ki, bunun hukuksallığı tartışılır. Siyasi partiler gerçekten demokratik siyasi yaşamın vazgeçilmez ögesi iseler, varlıklarını koruyup geliştirecekleri, kuruluş nedenlerini doğrulayıcı en etkin araç olan seçimlere katılıp halkın oluruna görüş, öneri ve eleştirilerini sunma olanakları engellenmemeli, sınırlama amacı aşılmamalıdır. Zorlaştırma, anayasal ilke ile yasanın çelişkisini açıklamaktadır. Bu nedenle, düzenleme Anayasa'nın 68. maddesine de aykırıdır.

3 - Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 2. ve 5. maddeleri yönünden inceleme:

a) Başlangıç'ta geçen "... hürriyetçi demokrasi ve bunun icaplarıyla belirlenmiş hukuk düzeni..." sözcükleri, özgürlükçü demokratik düzenin gerekleriyle buna uygun hukuk düzenini bir temel olarak vurgulamıştır. Anayasa'nın 176/1. maddesine göre Anayasa metni içinde sayılan Başlangıç'ın öngördüğü düzen, siyasi partilerin serbestçe oluşup demokratik yöntemler, uygun ölçüler ve sınırlamalarla seçimlere katılabilmelerine olanak veren, aşırı ve hukuka aykırı engellere geçerlik tanımayan bir yapıdır. Norm denetiminde Özel kurallar Varken Soyutlukla nitelendirilecek dolaylı hükümlere dayanmak gereksizse de, Başlangıç'ın taşıdığı açıklık karşısında demokratik yaşamın vazgeçilmez ögesi olan siyasi partilere getirilen "olağandışı" engelleri özgürlükçü demokrasi gerekleriyle belirlenen hukuk düzenine uygun bulmak güçtür. Başlangıç kısmına aykırılık açıktır.

b) Anayasa'nın 2. maddesinin "... hukuk devleti..." olarak nitelediği bir yapıda herşeyin bu çatı altında hukuka uygunluğunun aranması zorunludur, incelenen 36. madde ile getirilen engeller Siyasal katılımı olumsuz yönde etkileyeceğinden bu durum hukuk devleti ilkesiyle de bağdaşmaz.

c) Anayasa'nın 5. maddesine göre "... Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak..." devletin temel amaç ve görevlerindedir. Cumhuriyet biçiminin herkese açık, herkes için eşit ve serbest siyasi katılımı, bunun da siyasi partiler yoluyla gerçekleşeceği, siyasi partilerin demokrasinin

Esas sayısı : 1986/17
Karar sayısı : 1987/11

okulu ve oluşum aracı oldukları gözetilirse, katılım engellerinin bu kavramları, özlenen yapıyı olumsuz yönde etkileyeceği kuşkusuzdur.

Bu durumlar karşısında, getirdiği sınırlama Anayasa'nın Başlangıç'ına, 2., 5., 13., 67. ve 68. maddelerine aykırı görülen 8. maddenin iptali gerekir.

Orhan Onar, Mehmet Çınarlı, Selahattin Metin, Servet Tüzün ve Vural Savaş bu görüşe katılmamışlardır.

B - Yasanın 9. maddesi:

Bu madde, Siyasi Partiler Yasası'nın 37. maddesini değiştirerek, aday saptama işleminin partilerin tüzüklerinde belirlenebilecek yöntemlerle yapılabileceğini, kontenjan adaylığı ile merkez yoklaması dışındaki parti aday saptamalarının seçim kurullarının yönetim ve denetimi altında olacağını, parti tüzüğünün önseçimi öngörmesi durumunda yasanın önseçimlerle ilgili kurallarının uygulanacağını, aday saptama gününün Yüksek Seçim Kurulu'nca genel seçimlerden en az yetmişbeş gün önceki bir tarih olarak belirlenip duyurulacağını, genel seçimler için belirlenen seçim çevrelerinin aday saptamasında da esas alınacağını öngörmektedir. Madde, aday saptamasını partilerin iç sorunu kabul etmiştir. "Deneme'den" önseçim'e dönüşen aday saptama yöntemi, 1783 sayılı yasayla zorunluluk olmaktan çıkarılarak parti tüzük ve yönetmeliklerine bırakılmışken 2820 sayılı Yasa ile yeniden önseçime dönülmüştür. İncelenen 9. madde değişikliği, önseçimi ikinci kez kaldırmakta, partilerin isteğine bırakılmaktadır.

1 - Anayasa'nın 67. maddesi yönünden inceleme: Dava konusu kural, siyasi partilere "adaylarını, serbest, eşit, gizli oy, açık sayım ve döküm" ilkelerine uygun olmak koşuluyla tüzüklerinde gösterecekleri yöntemlerden bir ya da birkaçıyla saptama olanağını vermektedir. Yasa yerine tüzükle belirleme durumunun seçme ve seçilme hakkını olumsuz yönde etkileyip etkilemeyeceği üzerinde durulmalıdır. Bu da Anayasanın 69. maddesini ilgilendirmektedir. Kontenjan adaylığı ve merkez yoklamasının önceden olduğu gibi seçim kurullarına bırakılmaması bu kurumların özelliklerine bağlanmalıdır. Belli nitelikli kişilere, özellikle, parti adına listelerde yer vermek yalnız bu seçimi yapacak kurulun yetkisindedir. Bu nedenlerle değişikliğin Anayasa'nın 67. maddesine aykırı bir yönü yoktur.

2 - Anayasa'nın 69. maddesi yönünden inceleme : Davada ileri sürülen sav, Anayasa'nın 69. maddesinin üçüncü ve on fıkralarını ilgilendirmektedir. Siyasi partiler, yasalara uygun biçimde çalışmalarını kendileri düzenlerler. Parti içi çalışmalarını ve kararlarının demokrasi ilkelerine aykırı olmaması asıldır. Parti içi bir konu olan aday saptaması da bu sınırı aşamaz. Yasakoyucu, düzenleme yaparken bu hususu gözetmek, partilerin demokratik iç yapıya sahip olmalarını sağlamak zorundadır. Değişik ülkelerde aynı yöntemlerle yapılan aday saptamasının, ülkemizde parti tüzüklerine bırakılması konuyu iç sorun olmaktan çıkarmamış, tersine partileri bu konuda daha serbest kılmıştır. Bunun, üyelerin katılımını, yönetimin belli zamanlarda değişimini, demokratik ilkelerin işleyişini engelleyici bir yönü yoktur. Partinin "tercihine" bırakılarak zorunlu olmaktan çıkarmanın Anayasa ile uyuşmayan bir yönü yoktur. Zorunlu olmaktan çıkarılması, tümüyle dışlanması eğildin Partilerin kendilerine tanınan yetkiyi kötüye kullanma olasılıklarının da anayasal denetimle ilgisi bulunmamaktadır. Daha demokratik bir yapı içinde kullanılması düşünülmelidir. Parti, adaylarını, anayasal ilkelere uygun biçimde koyduğu ölçüler çerçevesinde saptamakla etkilidir. Demokratik ilkelere ters düşmeyen ek koşul ve ölçütler koyabilmelidir.

Esas sayısı : 1986/17
Karar sayısı : 1987/11

Bu durumlar karşısında 2820 sayılı Yasanın 37. maddesini değiştiren 9. maddenin Anayasa'ya aykırı bir yönü yoktur.

C - Yasanın 10. maddesi:

Bu madde kontenjan adayı zorunluluğunu getirmekle birlikte kontenjan adayı sayısını sabit kılmıştır. Davacı, bu maddeyle değiştirilen 2820 sayılı Yasanın 38. maddesinin birinci fıkrası dışındaki hükümleri üzerinde durmaktadır. Konunun yine 3270 sayılı Yasa ile değişik 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Yasasının 34. maddesiyle birlikte değerlendirilişi, seçimlerde kontenjan adayları için çoğunluk sisteminin uygulanacağını ortaya koymaktadır. Bu nedenle, genel sıralamaya dahil edilmeksizin ayrıca, kontenjan adayı olarak sıra nosu verilmeden yazılma-n, benimsenen sistemin doğal sonucudur.

1 - Anayasa'nın 10. maddesi yönünden inceleme:

Belli sayıda üyenin kontenjan yoluyla TBMM'ne girmesini sağlayan kural, "dar bölge-tek ad" esasına dayanan çoğunluk sistemiyle seçilmeyi öngörmektedir. Basit çoğunluğu (en çok) elde eden aday kazanmış sayılmakta, seçmen çoğunluğunun adaya oy vermemiş olmasına bakılmamaktadır. Kontenjan adayları için öngörülen dar bölge sisteminde küçük partilerin şansı çok azdır. Bu durum, büyük partilerle küçük partiler arasında eşitsizlik yaratmaktaysa da Anayasa, seçim sisteminin belirlenmesini yasakoyucuya bıraktığından bu konudaki tercihinin karşarak uygunluk denetimi sınırlarını aşmaktır. Yasakoyucu, seçimler kodundaki anayasal ilkelere uymak koşuluyla, uygun gördüğü sistemi benimseyebilir. Bu nispi temsil, çoğunluk 'sistemi ya da karınası olabilir, yasama organının tüm üyeleri için benimsenebilecek seçim sisteminin bunların % 8'i oranındaki üyelerini seçmekle uygulanmasının Anayasaya aykırılık oluşturacağı kabul edilemez. Anayasa'nın 10. maddesine ayrı bir yön yoktur.

2 - Anayasa'nın 69. maddesi yönünden inceleme: Yasaların amacına uygun yorumlarla uygulanması asıldır. Kontenjan adayları da parti tüzüğüne konulacak hükümlerle öbür adaylar gibi partili üyelere saptanabileceğinden daha demokratik biçimde değerlendirilmesi olanağı vardır. 10. maddenin, Anayasa'nın 84. maddesini geçersiz kılmak için kabul edildiğini gösteren bir kanıt yoktur. Tüzükler, Başsavcılığın ve Anayasa Mahkemesi'nin denetimine bağlı olduğundan, Anayasa ve yasalarla tüzükler arasında ortaya çıkacak uyumsuzluklar bu yolla giderilebilir. Bu nedenle sözü edilen maddenin Anayasa'nın 69. maddesine aykırı bir durumu bulunmamaktadır.

3 - Anayasa'nın Başlangıcıyla 2. ve 5. maddeleri yönünden inceleme :

Dava dilekçesinde bu konuda ileri sürülen savlarda benzer kavramlara dayanılmıştır. Çoğunluk, nispi temsil ya da karına sistemi uygulamanın demokratik niteliği olumsuz etkilemesi söz konusu değildir. Bu sistemlerden birini yeğleyen nice demokratik ülkeler vardır. Böylece, değişikliğin Anayasa'nın Başlangıç kısmıyla 2. ve 5. maddelerine aykırı düştüğü söylenemez.

Bu durumda 10. maddeye yönelik istem reddedilmelidir. Yılmaz Aliefendioğlu bu görüşe katılmamıştır.

D - Yasanın 15. maddesi:

Esas sayısı : 1986/17
Karar sayısı : 1987/11

Bu madde, Siyasi Partiler Yasası'nın 57. maddesini değiştirerek, parti içi itiraz yolları tamamlanmadan mahkemeye başvurulamayacağını öngörmüştür.

1 - Anayasa'nın 36. maddesi yönünden inceleme :

Yapılan değişiklik, haklarında partiden ya da gruptan geçici ya da kesin çıkarına cezası verilen üyelerin yargı organlarına başvurma haklarını kaldırmamakta, ancak bu hakkın kullanımını öncelikle parti içi itiraz yollarının tüketilmesi koşuluna bağlamaktadır. Bu durum, itirazın daha iyi incelenerek parti içinde çözümü olanağını da getirmektedir. Zaman alması, kritik dönemlere rastlaması söz konusu ise de parti içi itiraz yollarının izlenmemesi durumunda da aynı olasılıklar vardır. Yasaların uygulanmasından doğuracağı sakıncalar değil yasanın kendisinin Anayasa'ya aykırı olup olmadığı incelemesi Anayasa ya uygunluk denetiminin konusudur. Siyasi Partiler Yasası'nın 3. maddesi uyarınca parti tüzüklerine bırakılan bu konuda bir sakınca doğduğunda, çözüm yolu, Anayasa'da belli edilmiştir. Kimi yasalarda da bu tür düzenlemeye rastlanmaktadır. Medeni Kanun'un 59., 65. ve 68. maddelerinin tüzelkişiliklere karşı açılacak "itirazın iptal davası"nda da aynı yolu gösterdiği kökleşmiş yargı kararlarıyla doğrulanmıştır. Konunun savunma hakkını zedeleyen bir yönü yoktur. Parti disiplinine bağlı bir düzenlemedir. Bunun, mahkemelerin gereksiz yere meşgul edilmesini önleyici yanı da bulunmamaktadır.

2 - Anayasa'nın 2., 5., 13. ve 69. maddeleri yönünden inceleme:

Dava dilekçesinde, değinilen bu maddelerdeki ".. demokratik hukuk devleti" ilkesi, ".. cumhuriyeti ve demokrasiyi koruma" amaç ve görevi, ".. demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olma" koşulu, "...demokrasi esasları..." karşısında düzenlemenin demokratik olmadığı görüşü ileri sürülmektedir. Savları haklı kılacak bir içerikten söz edilemez. Maddenin demokratik, hukuksal yapısı açıktır. 13. maddeye ters düşen bir sınırlama yoktur.

Bu nedenlerle değişiklik getiren 15. maddenin Anayasa'ya aykırı bir yönü bulunmadığından istem reddedilmelidir.

E - Yasanın 22. maddesi:

Madde ile 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Yasa'nın 52. maddesinde üçüncü kez değişiklik yapılarak ikinci ve yedinci fıkralar yeni biçimini almıştır. Ancak ikinci fıkranın (d) bendi bakılmakta olan bu dava sırasında 19.2.1987 günlü, 3330 sayılı yasanın 3. maddesiyle değiştirilmiştir.

Bu bende yönelik konusu kalmayan dava ile buna bağlı olarak yedinci fıkrada yer alan "... 2 nci fıkranın (d) bendi dışında..." sözcükleriyle yönelik dava hakkında karar verilmesine gerek görülmemiştir.

İkinci fıkranın (a), (b) ve (c) bentlerinde yapılan değişiklikler üye'inde durulacak ve iptal isteminin anayasal dayanakları sırasıyla ele alınacaktır:

1 - Anayasa'nın 10. maddesi yönünden inceleme:

Seçime katılan siyasi partilere güçleri oranında radyo ve televizyonla propaganda yapmak hakkının tanınması her ülkenin kendi koşullarına uygun düzenlemelerle olmuştur. Seçime katılan, TBMM'nde grubu bulunan ve temsil edilen partilere farklı süreler tanınması

haklı nedenlere dayandıkça eşitlik ilkesine aykırılık oluşmaz. Düzenleme, bir önceki seçimlerde öbür partilere oranla daha büyük seçmen kitlesinin güvenini kazanmış partilere avantaj sağlamaktadır. Genelde, seçime katılan tüm partilere tanınan konuşma sayısı ve süresi aynıdır. Bu partilerden TBMM'nde grubu bulunanlara 10'ar dakikalık iki, Meclis'te temsil edilenlere ise 10'ar dakikalık bir konuşma hakkı fazladan verilmiştir. Salt seçime katılmak, grubu ya da temsilcisi bulunmak ayrı, iki koşulu birlikte taşımak ayrıdır. Düzenleme, bu esasların tersine konuşma sayı ve süresi tanısaydı büyük fark kabul edilebilir ölçünün aşılmasıyla eşitliğe aykırı görülebilirdi. Oysa, makûl ölçünün aşıldığını gösterir bir durum yoktur. Propaganda konuşmalarının seçime katılma durumunda partiler için aynı olması, sonraki fazlalıkların değişkenliği, parti güçlerinin oranına göre aykırılık oluşturmamaktadır. Yabancı ülkelerde, bu düzenlemeyi doğrulayan ve doğrulamayan uygulamalar vardır. Değişiklik, temel yasadan ve ülkelerin kendilerine özgü koşullarından kaynaklanmaktadır. Propaganda konuşmalarında mutlak bir eşitlik anlayışı üstün tutulursa da getirilen değişiklikteki aşın olmayan ölçüler eşitliğe aykırılık savma kanıt gösterilemez. Düzenlemeyle partiler arasında bir ayırma değil büyüklüklere göre fark yaratılmıştır. Bu durum, Anayasa'nın 10. maddesine uygundur.

2 - Anayasa'nın 31. maddesi yönünden inceleme:

Siyasi partilerden seçime katılanlara 30, TBMM'nde temsil edilenlere 40, grubu bulunanlara toplam 50 dakikalık konuşma olanağı verilmesiyle Anayasa'nın 31. maddesi uyarınca tanınan ve "anten hakkı" olarak tanımlanan haktan büyüklükleri oranında yararlanmaları benimsenmiştir. Mutlak bir nitelik taşımayan bu hak, Anayasa tarafından güvence altına alınmaya değer görülmüştür. Kitle haberleşme araçlarından yararlanma hakkını düzenlemekle görevli yasakoyucu, bu hakkın kamu hizmeti niteliğine uygun biçimde yaşama geçirilmesini, gerçekleşmesini sağlayacaktır. Bu düzenleme, hakkı kısıtlama yönünde değil, daha iyi kullanılması amacı yönünde olacaktır. Anayasa'nın 31. maddesinin birinci fıkrası, yasal düzenleme zorunluluğu getirirken, ikinci fıkrası bu düzenlemenin sınırlarını çizerek Anayasa'nın 13. maddesindeki nedenler dışında halkın yararlanmasına engeller konulamayacağını belirtmiştir, incelenen düzenlemede bu tür, halkın haber almasını, düşünce ve kanaatlere ulaşmasını, kamuoyunun serbestçe oluşmasını engelleyici nitelik bulunmamaktadır. Partilerle vatandaşlar arasındaki yararlanma ve haber alma dengesini bozucu bir farklılaşma söz konusu değildir. Devlet hizmetinden eşit yararlanma, aynı durumda olan eşitler arasında bir ayırım yapılmasını yasaklar. Durumları aynı olmayanlar için ayrı düzenleme eşitlik ilkesini zedelemeyiz. Bu nedenle incelenen kuralın Anayasa'nın 31. maddesine aykırı bir yönü yoktur.

3 - Anayasa'nın 133. maddesi yönünden inceleme:

Bu madde yönünden uygunluk denetiminin odağı, denge ögesi, ağırlıklı yansızlık ilkesidir. Basın dışı kitle haberleşme araçlarından yararlanma hakkı, toplumdaki her görüşün açıklanmasına olanak sağlayan sınırsız bir hak değildir. Topluma sunulacak görüşler önce yayım süresiyle kısıtlıdır. Bu durum, kuruluşları kamusal yarar yönünden görüşler ve kanılar arasında bir seçim yapmaya yöneltmektedir. Her düşünce ve görüş kamusal yarar ilgilendirmediğinden her kuruluşa aynı olanağı tanımak gerekmemektedir. Açıklanan görüşlere, görüş sahibine, amaca göre yayın olanağı tanınır. Kamusal yarar ölçüsü, her anlatıma açık olmak anlamına gelemez. Bu durumda değişikliğin Anayasa'nın 133. maddesindeki yansızlık ilkesine ters düşen bir yanı yoktur.

Açıklanan nedenlerle 22. maddeye yönelik iptal isteminin reddi gerekir.

F - Yasanın 24. maddesi:

Bu madde, 298 sayılı Yasanın 2234 sayılı Yasa ile değişik 94. maddesini değiştirerek seçmen kütüğüne yazılmamakla birlikte yurtdışında 6 aydan fazla kalan seçmenlere milletvekili genel seçimlerinin yapılacağı günün 70 gün öncesinden başlayarak seçim günü saat 17 ye kadar yurda giriş veya çıkış yaptıkları gümrük kapısında kurulacak seçim sandığında oy kullanma olanağı getirmiştir. Düzenlemenin sonraki bölümleri yalnızca seçime katılan siyasi partilere oy verilebileceğini öngörmekte, seçim yöntemini açıklamaktadır. Seçim hukukumuzda ilk kez giren bu kuralla tercih oyu kullanmak ve bağımsızlara oy vermek olanakları kaldırılmıştır. Seçim çevresi barajının hesaplanması ve oyların dağıtımını konularında uygulanan yöntem de yenidir.

1 - Anayasa'nın 10. maddesi yönünden inceleme :

Yurda giriş veya çıkış yapan vatandaşlar arasında herhangi bir ayırım gözetilmediğinden yurtdışında belli süre kalan vatandaşlardan aranan koşulları taşıyanlara oy verme hakkı tanınmasının eşitlik ilkesini zedeleyici bir yönü 3'üktür. Yurtdışında ikamet eden vatandaşlardan yasayla belirlenen süre içinde gümrük kapılarından giriş ya da çıkış yapanlara bu hakkın tanınması, öbürlerine tanınmaması bu konuda karşılaşılan güçlüklerden kaynaklanmaktadır. Ayırım, haklı nedene dayanınca eşitsizliğe bağlanamaz. Benzer bir kural 298 sayılı Yasanın 2234 sayılı Yasayla değişik 35/a maddesinde, seçmen kütüğüne yazılma formunu doldurmak için yurtdışında altı aydan fazla oturma koşulunun aranması biçiminde vardır. Yurtdışında kalma süresinin 6 aydan fazla tutulması, 6 ay ve daha az süreli giriş çıkışlarla seçim düzenini bozacak kargaşalığı önlemek içindir. Ayrıca yurtdışındaki seçmenlerin önceden belirlenmiş bir seçim çevresi için oy kullanmalarının güçlüğü gözetilerek yalnızca siyasi partilerin aldıkları toplam oy yönünden sonuç doğuracak biçimde oy kullanmaları uygun bulunmuştur.

Böyle bir sistemde tercih hakkı kullanamamak ya da bağımsız adaylara oy verememek yurtdışında ikamet eden vatandaşların seçme hakkından yoksun bırakılmalarına neden olacak önemde bulunmadığından bu konuda getirilen ayrıcalığın haklı bir nedene dayandığının ve eşitlik ilkesine aykırı olmadığı kabulü gerekir. Oyların dağılımında siyasi partiler arasında bir ayırım yapılmadığından, yeni sistemin bu konuda siyasi partiler arasında eşitsizliğe neden olduğu söylenemez, İsteğe bağlı oy kullanma giriş - çıkış durumuna bağlı olduğu için eşitliği etkilememektedir.

2 - Anayasa'nın 67. maddesi yönünden inceleme:

Dava konusu kural yönünden Anayasa'nın bu maddesinde geçen "Serbestlik" ilkesi önem taşımaktadır. Daha çok vatandaşa oy kullandırma amacına yönelik düzenlemenin yurtdışındaki vatandaşlara kolaylık sağlayacağı bir gerçektir. Bu konudaki güçlükleri giderirken ilkelerden ödün vermemek gerekir. Özgür ve demokratik yönetimin temeli sayılan serbest seçim hakkı, her tür etkiden uzak olarak kullanılan oylarla bir anlam ve değer taşır. Düzenlemede bunu geçersiz kılacak bir husus yoktur. Oylar, siyasi partilere verileceğinden adayları tanımamanın da büyük bir sakıncası bulunmamaktadır. Kaldığı, çağımızın iletişim araçları bu olanağı her an hazır tutmaktadır. Sandık kurullarının değişikliği sırasında yöntemince yapılacak açılış ve tutanak düzenleme, seçim güvenliğinin bozulmasını önleyici işlemlerdir. Bu güvenliği tehlikeye düşürecek bir boşluk bulunmamaktadır. Kötü uygulama olasılığı iptal nedeni olamaz. Anayasa'daki ilkeleri zedelediği sürece yasakoyucunun seçeneklerine dokunmak doğru değildir. Oyların dağılımının seçim sonuçlarını saptıracağı savı da yerinde görülmemiştir.

Esas sayısı : 1986/17
Karar sayısı : 1987/11

Bu nedenlerle 298 sayılı Yasanın 94. maddesinin yabancı ülkedeki vatandaşlara oy verme olanağı sağlayan II. fıkrasına yönelik iptal isteminin reddi gerekir.

Bu görüşe Necdet Darıcıoğlu, Yılmaz Aliefendioğlu, Yekta Güngör Özden, Muammer Turan ve Selahattin Metin katılmamışlardır.

G - Yasanın 33. maddesi:

Bu madde ile 10/6/1983 günlü, 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu'nun 34. maddesinin ikinci ve üçüncü fıkraları değiştirilip aynı maddeye bir fıkra eklenmiş, kontenjan adayı gösterilen seçim çevrelerinde bölme işleminin bir eksiğiyle yapılacağı öngörülmüştür. Seçim barajının hesaplanmasında kontenjan oyları dikkate alınmayacak, kontenjan uygulanan seçim çevrelerinde kontenjan adayları için çoğunluk, öbür adaylar için nispi temsil olmak üzere iki sistem uygulanacaktır.

1 - Anayasa'nın Başlangıç'ı ile 2. ve 5. maddeleri yönünden inceleme :

Günümüzde birçok demokratik batı ülkesinde uygulanan baraj sisteminin özgürlükçü demokratik düzeni, hukuk devleti ilkesini ve Cumhuriyeti olumsuz yönde etkilemesi söz konusu değildir. Savın bu kavram ve ilkeleri içeren Anayasa maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

2 - Anayasa'nın 10. maddesi yönünden inceleme:

Kontenjan adayları için çoğunluk, öbürleri için nispi temsil sisteminin uygulanması sonucu, kontenjan adayı gösterilen illerle göstermeyenler arasında, kontenjan adayı gösterilen iller aleyhine barajın yükselmesiyle bir ayrılık çıkacaksa da bunun eşitliğe aykırı bir yönü yoktur. Getirilen sistem, büyük partilere yarar sağlayacaktır. Ne var ki, yalnızca çoğunluk sisteminin kabulü durumunda, küçük partilerle büyük partiler arasında doğacak fark daha büyük olacaktır. Anayasa, seçim sistemleri arasında bir ayırım yapmamış, güvenceye aldığı ilkelere aykırı olmamak koşuluyla sistemin türünü yasakoyucuya bırakmıştır. Yasakoyucunun sistem benimseyişinde eşitlik ilkesine aykırılık olmadığından iptali istenen sözcüklerin Anayasa'nın 10. maddesine aykırı bir yönü görülmemiştir.

3 - Anayasa'nın 67. maddesi yönünden inceleme:

Kontenjan uygulanan illerde barajın öbür illere oranla yükselmesi, çoğunluk sisteminin uygulanmasından kaynaklanmaktadır. Birçok ülkede uygulanan baraj sisteminin serbestlik ilkesini zedeleyen yönü bulunmamaktadır, İlke olarak zarar vermediği kabul edilen barajın makul ölçülerin korunduğu bir oranda yükseltilmesi de aynı biçimde değerlendirilmelidir. İl barajına itiraz edilmediği ve bunun kontenjan uygulanan illerde makûl ölçüyü aştığı ileri sürülmediğine göre, bu değişikliğe yönelik sav dayanaktan yoksundur.

Bu nedenlerle 33. maddeyle getirilen değişikliklere yönelik iptal isteminin reddi gerekir.

H - Yasanın 35. maddesi:

Bu madde, 2839 sayılı Yasanın 63. maddesini değiştirerek geçerli özürlü olmadan seçimlere katılmayanlara para cezası verilmesini getirmiştir. Ancak davadan sonra, 18.5.1987 de yürürlüğe giren 17.5.1987 günlü, 3361 sayılı Yasa ile değişik Anayasa'nın 175. maddesinin

Esas sayısı : 1986/17
Karar sayısı : 1987/11

sekizinci fıkrası seçimlere katılmayı artırmak için yasalarla para cezası verilebileceğini öngördüğünden dava konusu madde Anayasa'ya aykırı bulunmamıştır.

Bu maddeye yönelik istemin de reddi gerekir.

I - 22/4/1983 günlü, 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 36. maddesini değiştiren 3270 sayılı Yasanın 8. maddesinin iptal edilmesi aynı yasanın 26/4/1961 günlü, 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'un 14. maddesini değiştiren 26. maddesinin uygulanmaması sonucunu doğurduğundan bu maddenin de 10/11/1983 günlü, 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 29. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca iptali gerekir.

İ - 3270 sayılı Yasanın 8. 26. maddeleriyle ilgili iptal hükümlerinin, oluşacak hukuki boşluğu doldurmak amacıyla Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasına ve 2949 sayılı Yasanın 53. maddesine dayanılarak bu kararın Resmi Gazete'de yayımından altı ay sonra yürürlüğe girmesi uygun bulunmuştur.

Bu görüşe Yılmaz Aliefendioğlu, Yekta Güngör Özden, Muammer Turan, Selahattin Metin ve Mustafa ŞAHİN katılmamışlardır.

SONUÇ:

28/3/1986 günlü, 3270 sayılı "22/4/1933 Tarih ve 2820 Sayılı Siyasi Partiler Kanunu, 26/4/1961 Tarih ve 298 Sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun ile 10/6/1983 Tarih ve 2839 Sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanunlara Bazı Maddeler Eklenmesi Hakkında Kanun"un;

1 - 22/4/1983 günlü, 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 36. maddesini değiştiren 8. maddesinin Anayasaya aykırı olduğuna ve iptaline Orhan Onar, Mehmet Çınarlı, Selahattin Metin, Servet Tüzün ve Vura] Savaş'ın karşıoyları ve oyçokluğuyla,

2 - 22/4/1983 günlü, 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 37. maddesini değiştiren 9. ve 57. maddesini değiştiren 15. maddelerinin Anayasaya aykırı olmadığına ve iptal isteminin reddine oybirliğiyle,

3. - 22/4/1983 günlü, 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 38. maddesini değiştiren 10. maddesinin Anayasaya aykırı olmadığına ve iptal isteminin reddine Yılmaz Aliefendioğlu'nun karşıoyu ve oyçokluğuyla,

4 - 26/4/1961 günlü, 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun 10/6/1983 günlü, 2839 sayılı Kanunla değişik 52. maddesinin ikinci ve yedinci fıkralarını değiştiren 22. maddesini değiştiren 10. maddesinin Anayasaya aykırı olmadığına ve iptaline, olaya ilişkin ikinci fıkranın (a), (b) ve (c) bentlerinin Anayasaya aykırı olmadığına ve iptal isteminin reddine oybirliğiyle,

İkinci fıkranın paralı propaganda ile ilgili (d) bendi hükmünün, iptal davasının açılmasından sonra, 19/2/1987 günlü, 3330 sayılı Kanunun 3. maddesiyle değiştirilmiş bulunması nedeniyle (d) bendine yönelik konusu kalmayan dava ile buna bağlı olarak, yedinci fıkrada yer alan "... 2 nci fıkranın (d) bendi dışında..." biçimindeki ibareye yönelik dava hakkında karar verilmesine yer olmadığına oybirliğiyle,

Esas sayısı : 1986/17
Karar sayısı : 1987/11

5 - 26/4/1961 günlü, 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun 17/5/1979 günlü, 2234 sayılı Kanunla değişik 94. maddesini değiştiren 24. maddesinin değiştirerek düzenlediği yabancı ülkedeki vatandaşlara oy verme olanağı sağlayan II. fıkranın Anayasaya aykırı olmadığına ve iptal isteminin reddine Necdet Darıcıoğlu, Yılmaz Aliefendioğlu, Yekta Güngör Özden, Muammer Turan ve Selahattin Metin'in karşıoyları ve oyçokluğuyla,

6 - 10/6/1983 günlü, 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 34. maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarını değiştiren ve bu maddeye bir fıkra ekleyen 33. maddesinin değiştirdiği ikinci fıkrada yer alan "... Kontenjan adayı gösterilen seçim çevrelerinde bölme işlemi, bir eksiği ile yapılır." biçimindeki ibare ile üçüncü fıkradaki "... Kontenjan adayı gösterilen seçim çevrelerinde bölme işlemi, bir eksiği ile yapılır." biçimindeki ibarenin Anayasaya aykırı olmadığına ve iptal isteminin reddine oybirliğiyle,

7 - 10/6/1983 günlü, 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu'nun 63. maddesini değiştiren 35. maddesinin Anayasaya aykırı olmadığına oybirliğiyle,

8 - 22/4/1983 günlü, 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 36. maddesini değiştiren 3270 sayılı Kanunun 8. maddesinin iptal edilmesi aynı Kanunun, 26.4.1961 günlü, 298 sayılı Kanunun 14. maddesini değiştiren 26. maddesinin uygulanmaması sonucunu doğurduğundan bu maddenin de 10/11/1983 günlü, 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunun 29. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca iptaline oybirliğiyle,

9 - 3270 sayılı Kanunun 8. ve 26. maddelerine ilişkin iptal hükümlerinin, kararın Resmi Gazete'de yayımlandığı günden başlayarak altı ay sonra yürürlüğe girmesine Yılmaz Aliefendioğlu, Yekta Güngör Özden, Muammer Turan ve Mustafa ŞAHİN'in iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihin ayrıca kararlaştırılmasına gerek bulunmadığı yolundaki karşıoyları ve oyçokluğuyla,

22/5/1987 gününde karar verildi .

Başkan	Başkanvekili	Üye
Orhan Onar	Necdet Darıcıoğlu	Yılmaz Aliefendioğlu
Üye	Üye	Üye
Yekta Güngör Özden	Muammer Turan	Mehmet Çınarlı
Üye	Üye	Üye
Selahattin Metin	Servet Tüzün	Mustafa Gönül

Üye
Mustafa ŞAHİN

Üye
Vural Savaş

KARŞIOY YAZISI

Esas Sayısı : 1986/17

Karar Sayısı : 1987/11

Anayasa'nın 68. maddesi, siyasi partileri "demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurları" olarak nitelendirmiş ve 69. maddede de "siyasi partilerin parti içi çalışmaları ve kararları demokrasi esaslarına aykırı olamaz." hükmüne yer vermiştir. Aynı ilkeler 2820 sayılı Siyasi partiler Kanunu'nun; "siyasi partiler, demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır. Atatürk İlke ve inkılaplarına bağlı olarak çalışırlar. Siyasi partilerin kuruluşu, organlarının seçimi, işleyişi, faaliyetleri ve kararları Anayasada nitelikleri belirtilen demokrasi esaslarına aykırı olamaz." hükmünü içeren 4. maddesinde de yer almıştır. Öte yandan Siyasi Partiler Kanunu'nun 3. maddesi siyasi partileri şöyle tanımlamaktadır.

"Siyasi partiler, Anayasa ve kanunlara uygun olarak; milletvekili ve mahalli idareler seçimleri yoluyla, tüzük ve programlarında belirlenen görüşleri doğrultusunda çalışmaları ve açık propagandaları ile milli iradenin oluşmasını sağlayarak demokratik bir Devlet ve toplum düzeni içinde ülkenin çağdaş medeniyet seviyesine ulaşması amacını güden ve ülke çapında faaliyet göstermek üzere teşkilatlanmış tüzelkişiliğe sahip kuruluşlardır."

Siyasi partiler ile ilgili bu hükümler dikkatle incelendiği zaman siyasi partilerin;

1 - Ülke çapında teşkilatlanmaları gereken,

2 - Bu teşkilat ile milli iradenin oluşmasını sağlayacak olan ve,

3 - Parti içi çalışmalarını demokrasi esaslarına uygun düzenlemek zorunda bulunan, kuruluşlar olduğu anlaşılır. Bu üç niteliğin birlikte gerçekleşmesi ise ancak ve ancak siyasi partilerin ülke çapında teşkilatlanmaları, yani mümkün olduğunca çok sayıda il ve ilçe teşkilatı kurmaları ile mümkündür.

Bu nedenle, Siyasi Partiler Kanunu'nun 36. maddesini değiştiren ve siyasi partilerin seçime katılabilmesi için illerin "en az yarısında" teşkilat kurmak yerine "en az üçte ikisinden fazlasında" teşkilat kurmayı öngören, 28.3.1986 günlü, 3270 sayılı Yasanın 8. maddesinde

Esas sayısı : 1986/17
Karar sayısı : 1987/11

Anayasa'ya herhangi bir aykırılık olmadığını düşünüyor ve bu düşünce ile çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

Başkan	Üye
Orhan Onar	Mehmet Çınarlı
Üye	Üye
Servet Tüzün	Vural Savaş

KARŞIOY YAZISI

Esas Sayısı : 1986/17

Karar Sayısı : 1987/11

26/4/1961 günlü, 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun 17/5/1979 günlü, 2234 sayılı Kanunla değişik 94. maddesinde 28.3.1986 günlü, 3270 sayılı Kanunun 24. maddesi uyarınca yapılan değişikliğin, seçmen kütüğüne yazılmayan ve yurtdışında altı aydan fazla ikamet eden seçmenlerden sadece yurda giriş veya çıkış yapanlara gümrük kapılarında oy kullanma hakkı tanınması kuşkusuz eşitlik ilkesini zedeleyen bir düzenleme niteliğinde değildir. Anılan maddede öngörülen koşullara uygun olarak belirli süre içinde yurda giriş veya çıkış yapan vatandaşlar arasında oy kullanma hakkı yönünden herhangi bir ayırım yapılmadığına, yurtdışında ikamet eden tüm seçmen vatandaşların milletvekili genel seçimlerinde oy kullanma hakkından yararlandırılmamaları ise uygulamada karşılaşılan kimi olanaksızlıklar ve zorunluluklardan kaynaklandığına göre düzenlemenin bu yönden haklı nedenlere dayandığını kabulde zorunluluk vardır.

Ancak söz konusu zorunluluk, oy kullanma hakkının, yurtdışında altı aydan fazla ikamet eden seçmenlere hasren tanınmış olması, ikamet süresi altı ay ve daha az olanların bu haktan yoksun bırakılması yönünden geçerli sayılamaz. Salt yurtdışında oturma süreleri dikkate alınmak suretiyle seçmen vatandaşlar arasında ayırım yapılmasını haklı gösterecek nesnel bir nedenin saptanamamış olması inceleme konusu düzenlemenin, Anayasanın "Kanun önünde eşitlik" ilkesini belirleyen 10. maddesiyle uyum içinde bulunmadığını açıkça ortaya koymaktadır.

Esas sayısı : 1986/17
Karar sayısı : 1987/11

Öte yandan, serbest seçme hakkının özgürlükçü demokratik rejimin temel öğelerinden birini oluşturduğu gözden uzak tutulmadığı takdirde; siyasal, sosyal ve ekonomik etki ve baskılardan, irade özgürlüğünü doğrudan ya da dolaylı yollarla etkileyen müdahalelerden uzak olarak serbestçe oy kullanılmasını, başka bir anlatımla seçmenin dilediği kimseye oy vermesini, dilediğinden başkasına oy vermesi için zorlanmamasını sağlamaya yönelik söz konusu ilkeye düzenleme sırasında gereğince önem verilerek uyulduğu da söylenemez.

Seçmenlerin oylarını serbestçe kullanabilmeleri bakımından, oy verecekleri siyasi partinin programı yanında, adaylarının kimlerden oluştuğunu, bu adayların özellik ve niteliklerini ayrıntılı olarak bilmeleri de büyük ölçüde önem taşımaktadır. Oysa, 298 sayılı Yasanın 94. maddesinin iptali istenen II. fıkrasına göre, gümrük kapılarında oy verme işleminin, milletvekili genel seçimlerinin yapılacağı 70 gün öncesinden başlamakta olduğu; 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 37. maddesi gereğince genel seçimlerden en az 75 gün önce tesbit edilen adaylara ilişkin kesin listenin de 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 24. maddesinde belirtilen oy verme gününden önceki ellibeşinci gün Resmi Gazete ve radyo ile ilân edileceği gözönünde tutulduğunda, gümrük kapılarından giriş ya da çıkış yapan seçmenlerden bir bölümünün kesinleşen listelerdeki adayların kimlerden oluştuğunu bilmeden oy kullanmak zorunda bırakıldıkları açıkça gözlenmektedir. Ayrıca 298 sayılı Yasanın seçim propagandası ile ilgili 49 -52. maddelerine ilişkin uygulamalar karşısında; gümrük kapılarında seçmenlerden bir kısmının seçim propagandası başlamadan, bir kısmının ise bu propagandanın yoğunlaştığı dönemlerde oy kullanmaya zorlandıkları da görülmektedir. Bu tür zorlamaların, seçmenlerin, siyasi partiler hakkında yeterli kanıya sahip olmaksızın, yahut çeşitli siyasi baskılar altında oy kullanmalarına yol açacağı yadsınamaz. Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun 49 - 52. maddelerinde ise; siyasi partilere, açık ve kapalı yerler ile radyo ve televizyonda propaganda olanağı sağlamak ve seçim gününden belli bir süre önce seçim propagandası yasaklanmak suretiyle bir yandan seçmenin iradesini hiçbir etki altında kalmadan özgürce oluşturmasına ve oyunu sağlıklı biçimde kullanmasına olanak tanımak, öte yandan isabetli bir tercih ve değerlendirme yapıp yapmadığı hususunda ona düşünme fırsatı verilmek istendiği tartışmasız kabul edilmelidir. Halbuki dava konusu düzenleme ile gümrük kapılarından giriş veya çıkış yapan seçmen vatandaşlara Anayasa uyarınca oy kullanma olanağı tanınmaktan, buna karşılık serbestlik ilkesinden belirgin biçimde vazgeçilmektedir.

Seçmen kütüğüne yazılmayan ve yurtdışında altı aydan fazla ikamet eden seçmenlerin, milletvekili genel seçimlerinin yapılacağı günün 70 gün evvelinden başlamak üzere seçim günü akşamı saat 17.00'ye kadar yurda giriş veya çıkış yaptıkları gümrük kapısında kurulacak seçim sandıklarında oylarını kullanabileceklerini öngören hüküm, belirtilen nedenlerle Anayasanın, seçimlerin serbestlik esasına göre yapılacağı yolundaki 67. maddesinin ikinci fıkrasına aykırı düşmektedir.

Anayasanın 10. ve 67. maddelerine aykırı olduğu belirlenen hükümlerle direkt bağlantısı gözönünde tutularak, 298 sayılı Yasanın 3270 sayılı Yasayla değişik 94. maddesinin yabancı ülkedeki vatandaşların oy ver-nesiyle ilgili dava konusu II. fıkrasının bütünüyle Anayasaya aykırı olduğu kabul edilmelidir.

22/5/1987 günlü, Esas: 1986/17 ve Karar:1987/11 sayılı Kararın konuyla ilgili 5. Bölümüne yukarıda açıklanan nedenlerle katılmamaktayız.

Esas sayısı : 1986/17
Karar sayısı : 1987/11

Üye	Üye	Üye
Necdet Darıcıoğlu	Yılmaz Aliefendioğlu	Yekta Güngör Özden

KARŞIOY YAZISI

Esas sayısı : 1986/17

Karar sayısı : 1987/11

22/4/1983 günlü, 2820 Sayılı Siyasi Partiler Yasası'nın 3270 sayılı fasa ile değişik 38. maddesiyle "zorunlu kontenjan esası" getirilmesi, Anayasanın 69. maddesinin öngördüğü "siyasi partilerin parti içi çalışmalarını ve kararlarını, demokrasi esasına aykırı olamaz." kuralına uygun düşmemektedir.

Bu nedenle maddenin iptali gerektiği oyu ile verilen kararın bu yönüne karşıyım.

Üye
Yılmaz Aliefendioğlu

KARŞIOY YAZISI

Esas sayısı : 1986/17

Karar sayısı : 1987/11

Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun, 28/3/1986 günlü, 3270 sayılı Kanunla değişik 94 üncü maddesinin, dava konusu II numaralı fıkrası şöyledir:

"II. a) Seçmen kütüğüne yazılmayan ve yurtdışında 6 aydan fazla ikamet eden seçmenler, milletvekili genel seçimlerinin yapılacağı günün 70 gün evvelinden başlamak üzere seçim günü akşam saat 17.00'ye kadar yurda giriş veya çıkış yaptıkları gümrük kapısında kurulacak seçim sandıklarında oylarını kullanabilirler.

Bu seçmenler yalnızca seçime katılan siyasi partilere oy verebilirler.

b) Yüksek Seçim Kurulu seçimlere katılan siyasi partilerin yer aldığı birleşik oy pusulaları ile özel renkte bastırılmış oy zarflarını Yüksek Seçim Kurulu mühürü ile mühürleyerek ilgili ilçe seçim kurullarına seçimlerin başlangıç tarihinden en geç üç gün önce ilçe seçim kurullarında bulunacak şekilde gönderir.

Yüksek Seçim Kurulu filigranı bulunan özel imal edilmiş kâğıtlara basılı birleşik oy pusulalarında; yalnızca seçime katılan siyasi partilerin özel işaretleri, kısaltılmış adları ve tam yazı halinde adları ile her partiye ayrılan bölümün altında çapı iki santimetre olan bir boş daire bulunur.

c) Gümrük kapılarında oy verme gününden önceki yetmiş gün önce saat 08.'den oy verme günü olan pazar günü saat 17.00'ye kadar oy kullanılabilir. Oy kullanma tatil günleri dahil olmak üzere 24 saat devam eder.

d) Gümrük kapılarında yapılacak oy verme işleminde görev alacak seçim kurulu ile sandık kurullarının adedi, üyelerinin ve yedeklerinin sayısı ile hangi görevlilerden teşkil edileceği Yüksek Seçim Kurulu tarafından önceden belirlenir.

Sandık kurulları, oy serbestliğini ve gizliliğini sağlayacak şekilde, yeteri kadar kapalı oy verme yeri hazırlarlar. İlgili idari makamlar sandık kurullarına gerekli her türlü kolaylığı gösterirler.

e) Gümrük kapılarında oy verme süresince sözlü ve yazılı seçim propagandası yapılamaz.

f) Gümrük kapılarında seçmen oy vermek için geldiğinde pasaportunu sandık kurulu başkanına tevdi eder.

Sandık Kurulu Başkanı seçmenin pasaportundan adını, soyadını, baba adını, yaşını ve pasaport numarasını tesbit eder. Seçmen sandık kurulu mühürü ile mühürlenmiş olan birleşik oy pusulası ile oy zarfını alarak oyunu kullanmak üzere kapalı oy yerine girer.

Oyunu genel esaslara göre kullanan seçmenin pasaportunun Yüksek Seçim Kurulunca belli edilen yerine oyunu kullanmıştır diye bir ifade yazılır ve sandık kurulu mühürü ile mühürlenerek başkanca imzalanır. Oyunu veren seçmene çizelgede isminin bulunduğu yer imzalatılarak oy verme işlemi tamamlanır.

Esas sayısı : 1986/17
Karar sayısı : 1987/11

g) Oy verme süresince sandık kurullarının değişikliği sırasında kanunda gösterilen usulde sandık açılır, çıkan oy zarflarının adedi ile oy kullanan seçmen miktarı ve bunların birbirine uygunluğu bir tutanakla tespit edilir.

Oy zarfları ve tutanağın bir sureti bir torbaya konularak ağzı mühürlenir ve ilgili seçim kuruluna muhafaza altına alınmak üzere sandık kurulu başkanınca teslim edilir.

Genel seçimin yapıldığı gün saat 17.00'den itibaren sandık ve torbalar genel esaslara uygun bir şekilde açılarak sayım ve dökümü yapılır ve sonucu Yüksek Seçim Kuruluna en seri vasıta ile bildirilir.

h) Gümrük kapılarındaki seçim kurullarından gelen sonuçlar Yüksek Seçim Kurulunca birleştirilir. Kullanılan toplam geçerli oy sayısına ilave edilir. Partilerin aldıkları oylar aynı şekilde diğer seçim kurullarından gelen oylara ilave edilerek her partinin ülke genelinde aldığı geçerli oy miktarı bulunur.

Bu şekilde 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 33 üncü maddesine esas toplam oylar bulunmuş olur.

Her seçim çevresinde geçerli toplam oyu, gümrük seçim kurullarından gelen toplam oyun diğer seçim kurullarından gelen oylara bölünmesiyle elde edilen oranda artırılır. O seçim kurullarından gelen toplam rakamlar o seçim çevresinde aldıkları geçerli oylara ilave edilir. Böylece 2639 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 34 üncü maddesine esas seçim çevresinde kullanılan geçerli toplam oy miktarı ve partilerin aldıkları toplam geçerli oy miktarı bulunur."

Anayasa'nın 67 nci maddesi de şöyledir:

"Madde 67 - Vatandaşlar, kanunda gösterilen şartlara uygun olarak, seçme, seçilme ve bağımsız olarak veya bir siyasi parti içinde siyasi faaliyette bulunma ve halkoylamasına katılma hakkına sahiptir.

Seçimler ve halkoylaması serbest, eşit, gizli, tek dereceli, genel oy, açık sayım ve döküm esaslarına göre, yargı yönetimi ve denetimi altında yapılır.

Seçimlerin ve halkoylamasının yapıldığı yılda, ay ve gün hesaba katılmaksızın, 20 yaşına giren her Türk vatandaşı seçme ve halkoylamasına katılma hakkına sahiptir.

Bu hakların kullanılması kanunla düzenlenir. Silah altında bulunan er ve erbaşlar, askeri öğrenciler, ceza ve tevkif evlerinde bulunan tutuklular ve hükümlüler oy kullanamazlar."

A - Anayasanın bu hükmünden de anlaşılacağı üzere vatandaşların hepsi seçme, seçilme ve halkoylamasına katılma hakkını kullanamaz. Ancak "kanunda gösterilen şartlara uygun" olanlar bu haklarını kullanabilirler. Anayasanın kendisi bazı vatandaşların oy kullanmasını yasakladığı gibi, Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun 34 üncü maddesi de : "Sandık seçmen listesinde yazılı olmayan seçmen oy veremez" demiş; bu hükmün devamı gereği ve koşutu olarak da aynı Kanunun 35 inci maddesi ile; "yazını sırasında Türkiye sınırları dışında oturmakta olanların seçmen kütüğüne yazımı aşağıdaki kurala uygun olarak Yüksek Seçim Kurulu Seçmen Kütüğü Genel Müdürlüğüne yapılır" hükmü öngörülmüştür.

Esas sayısı : 1986/17
Karar sayısı : 1987/11

Sandık seçmen listesinde yazılı olmayan yurt içinde ve yurt dışındaki bütün seçmenler oy veremezken, yalnız 70 gün içinde gümrük kapılarından geçen ve hemde yasanın 35 inci maddesindeki : "yurtdışında altı aydan fazla oturanlar, Seçmen Kütüğü Genel Müdürlüğünün belirleyeceği yerlerden sağlayacakları formu doldururlar. Bu formu bağlı oldukları yer konsolosunun veya belirleyeceği memurun yanında imzalarlar" hükmüne aldırmayan, zamanında yasal görevini yapmayan, hakkını kullanmayan seçmenlere oy kullandırılması suretiyle onların ödüllendirilmesi, kanımca çok açık ve büyük bir haksızlık, adaletsizlik ve eşitsizliktir.

B - Anayasa, seçme, seçilme., hakkım partilere değil, vatandaşlara tanımıştır. "Vatandaşlar... seçme, seçilme ve bağımsız olarak veya bir siyasi parti içinde siyasi faaliyette bulunma ve halkoylamasına katılma hakkına sahiptir." Burada "vatandaşlar" sözcüğü ile gerçek kişilerin ifa de edildiği açıktır. Vatandaşların (adayların) ismini taşımayan, yalnızca siyasi partilerin yer aldığı birleşik oy pusulasına oy verilmesini kabul etmek, Anayasanın öngördüğü seçme, seçilme hakkının kullandırılması sayılamaz...

C - "Gümrük kapılarında oy verme süresince sözlü ve yazılı seçim propagandası yapılamaz." hükmünün hiçbir faydası yoktur. Diğer seçmenler, bütün yurttan propagandanın kesildiği bir günde oylarını kullanırken, radyo, televizyon, gazete vs. hertürlü yayım vasıtası ve toplantılarla yoğun bir şekilde seçim propagandasının yapıldığı 70 günlük süre içinde gümrük kapılarından geçenlerin hem de çok belirli ve sınırlı bir kısma oy verdirilmesi seçimin serbestlik ve eşitlik içinde olması ilkesiyle bağdaşmaz.

D - Hangi seçim çevresine ait olduğu belli, olmayan, 70 gün süre ile gümrük kapılarında toplanan oylarla, bütün yurttan ve seçim çevrelerinde, yalnız, partilerin aldıkları oy sayılarının ve oranlarının artırılması ve değiştirilmesi, seçim çevrelerindeki seçmenlerin oylarına riayetsizlik, haksızlık ve eşitsizliktir.

Başlıca bu nedenlerle 28/3/1986 gün ve 3270 sayılı Kanunim 24 üncü maddesinin dava konusu "II" numaralı fıkrasının iptali gerektiği düşüncesiyle kararın bu kısmına katılmıyorum.

Üye

Muammer Turan

KARŞIOY YAZISI

Esas sayısı : 1986/17

Karar sayısı : 1987/11

Esas sayısı : 1986/17
Karar sayısı : 1987/11

I. Siyasi partilerin seçimlere katılabilmelerinin koşullarını belirleyen 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 36. maddesi, dava konusu edilen 28/3/1986 günlü, 3270 sayılı Kanunun 8. maddesiyle değiştirilerek, illerin en az yarısında teşkilat kurmuş olmak koşulu yerine illerin en az üçte ikisinden fazlasında teşkilat kurmuş olmak koşulu getirilmiş, bir ilde teşkilatlanma merkez ilçesi dahil o ilin ilçelerinin en az üçte ikisinde teşkilat kurmayı gerektirir hükmüne yer verilmiştir.

Kuruluş bildiri ve belgelerini içişleri Bakanlığına vermekle tüzelkişilik kazanan her siyasi partinin hiçbir koşul aranmadan yapılacak seçimlere girebilmelerini savunmak mümkün değildir. Siyasi faaliyette bulunma hakkı da diğer anayasal haklar gibi bir takım koşullara tabi tutulmuş, siyasi partilerin seçimlere girebilmeleri bakımından bazı niteliklerin varlığı gerekli görülmüştür. Aksi halin, seçimlerin düzenini, seçmen oylarının korunup değerlendirilmesini güçleştireceğinde ve meclislerin teşekkülünü olumsuz yönde etkileyeceğinde kuşku yoktur.

Böyle sakıncalı bir sonuca meydan verilmemesi düşüncesiyledir ki *siyle ilgili dava konusu II. fıkrasının bütünüyle iptaline karar verilmesi *ğıyla mümkün görülmüştür. Burada önemli olan, aranan bu koşulların niteliklerin siyasal faaliyetler açısından anayasal hakkın kullanımını imkansızlaştıran veya büyük ölçüde zorlaştıran bir düzeyde olup olmadığıdır.

Hernekadar, illerin yarısında veya daha azında teşkilat kurma yeterli görülmeyip, dava konusu kuralla illerin en az üçte ikisinde teşkilat kurma koşulunun aranması ağırlaştırıcı bir neden olarak görülebilirse de, yalnız buna dayanılarak anayasal hakkın engellendiği, makul ölçülerin aşıldığı iddialarım ileri sürmek mümkün değildir. Çünkü siyasi bir kuruluş olarak üzerine düşen gayreti gösteren bir partinin seçimlere girmesi ne engellenmekte ne de kısıtlanmaktadır. Mademki siyasi partiler "Ülke çapında faaliyet göstermek üzere teşkilatlanmış tüzelkişiliğe sahip kuruluşlardandır, o halde bu niteliklerinin gereğini yerine getirmek, dolayısıyla ülke çapında teşkilatlanmak zorunluğundadırlar. Tüzük ve programlarıyla toplumca benimsenen bir partinin, bu zorunluğu yerine getirmesi, seçimlere girebilmek için il ve ilçelerde yeterince teşkilatlanması da kolaylıkla mümkündür. Uygulamada "müteşebbis heyetler" in dahi bir il veya ilçede teşkilatlanmış sayılma açısından geçerli ve yeterli olduğu da düşünülecek olursa, dava konusu maddede öngörülen koşulun siyasi faaliyette bulunmayı, özellikle yapılacak seçimlere girmeyi kısıtlamadığı sonucuna varılacaktır.

Diğer taraftan, açık bir kısıtlama veya bariz bir engelleme söz konusu olmadıkça, seçimlere katılabilmelerin koşullarını belirlemek hususunda yasakoyucunun tercih ve takdir hakkı bulunduğu da unutulmamalıdır.

Bu nedenlerle, milli iradenin sağlıklı biçimde oluşmasını mümkün kılmak düşüncesiyle getirilen ve bu haliyle demokratik toplum düzeninin gereklerine de uygun olduğu anlaşılan dava konusu hükmün Anayasaya aykırı olmadığı sonucuna varılmış olmakla, istemin reddi yerine, iptale karar verilmiş olmasına;

II. 26/4/1961 günlü ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun 2234 sayılı Kanunla değişik 94. maddesi 28/3/1986 günlü, 3270 sayılı Kanunun 24. maddesiyle değiştirilerek yabancı ülkedeki vatandaşların oy kullanmalarına olanak tanınmıştır. Gerçekten sayıları milyonları bulan yurtdışındaki vatandaşlarımız bu anayasal haklarını senelerdir kullanamamaktadırlar. Anayasaya uygun bir düzenleme ile onlara bu imkanın tanınmasını bu nedenle yadırgamak mümkün değildir. Ne varki, dava konusu hüküm, gerek oy verme, gerekse oy emniyeti açısından bazı sakıncaları da beraberinde getirmektedir. Örneğin yurtdışındaki vatandaşlara, bağımsız adaylara oy verme hakkı

Esas sayısı : 1986/17
Karar sayısı : 1987/11

tanınmamakta, bunun neticesi olarak da onların "Seçme" hakkı, bağımsız adayların ise "Seçilme" hakları kısıtlanmış olmaktadır. Diğer bir husus da, yurtdışındaki vatandaşların siyasi parti adayları henüz belli olmadan oy verme durumunda bırakılmış olmalarıdır. Seçimlerde oy, hernekadar siyasi partilere verilmekte ise de, ilan edilen parti adayları oy vermeden önce biliniyor tanınmaktadır. Oysa getirilen hükümle oy verme gününden yetmiş gün önce oy kullanabilmekte, parti adaylarının kesin listesi ise, 2839 sayılı Yasanın 24. maddesi gereğince ancak seçimlerden 55 gün önce ilan edilebilmektedir. Bu durumda da yabancı ülkedeki vatandaşlardan bir kısmı adayları henüz belirlenmemiş partilere oy vermek zorunda bırakılmış olmaktadır.

Diğer taraftan, seçimlerde propaganda, seçmenlerin daha sağlıklı oy kullanabilmeleri düşüncesiyle oy verme gününden önceki gün saat 18'de sona erdiği halde yabancı ülkedeki vatandaşlar propaganda süresince de oy kullanmak durumunda kalacak ve yapılan propagandanın etkisiyle oylarını serbestçe kullanma olanağından yoksun bırakılacaktır, hernekadar dava konusu hükümde "Gümrük kapılarında oy verme süresince sözlü ve yazılı seçim propagandası yapılamaz" denilmekte ise de, bu yasak, radyo ve televizyonla yapılan propagandayı ve bu amaçla basılmış gazetelerin dağıtılmasını engelleyemeyecektir.

Burada, önemli olan diğer bir nokta da, seçim emniyetidir. Gümrük kapılarında 70 gün süresince ve 24 saat müddetle oy kullanılabilir ve oy sandıkları 210 kez açılacaktır. Her sandık açılışı sonunda sadece bu sandıklardan çıkan oy zarflarının adedi ile oy kullanan seçmen miktarı ve bunların birbirine uygunluğu bir tutanakla tesbit olunacak ve fakat 298 sayılı Kanunun 98 ve bunu takip ederi maddelerinde ayrıntıları belirtilen oyların sayımı ve dökümü işlemlerinin hiç biri sandık başında yapılmayacaktır.

Sandık başında, bu işlemlere karşı derhal ileri sürülmesi ve hemen arara bağlanması gereken itiraz ve şikayetler de bu durumda yapılamıyacak ve sonuçta Anayasanın öngördüğü "açık sayım ve döküm" esaslı zedelenmiş olacaktır. Seçim emniyeti açısından, oy zarfları ile tutanağı ihtiva eden torbaların ilgili seçim kurullarında yetmiş gün süreyle korunmasının da ciddi bir sorun yaratacağı gözardı edilemez. Böylece, haklı bir nedene dayanmadan diğer sandık kurullarından farklı bir uygulamaya gidilmiş olacak ve bu hal seçim emniyetinin ihlal edildiği kuşkusuna yol açacaktır.

Her seçimde, ileri sürülen şikayetler arasında "mükerrer oy" kullandığı iddiaları büyük yekûn tutmaktadır. Dava konusu hükme göre yapılacak uygulama, bu yoldaki iddia ve şikayetlerin daha da çoğalmasına neden olacaktır. Çünkü seçmen kütüklerine yazılıp yazılmama kolaylıkla saptanamayacak ve bu arada kısıtlı ve kamu hizmetlerinden yasaklı olanların da oy kullanmalarını önlemek mümkün olamayacaktır.

Açıklanan bu nedenlerle, Anayasanın 67. maddesine aykırı olduğu sonucuna varılan, 298 sayılı Kanunun 26/3/1986 günlü, 3270 sayılı Kanun ile değişik 94. maddesinin yabancı ülkedeki vatandaşların oy vermesiyle ilgili dava konusu II. fıkrasının bütünüyle iptaline karar verilmesi gerekirken aksi yönde oluşan çoğunluk kararına, karşıyım.

Üye

Selahattin Metin